

ISSN 2349-638X

REVIEWED INTERNATIONAL JOURNAL

**AAYUSHI
INTERNATIONAL
INTERDISCIPLINARY
RESEARCH JOURNAL
(AIIRJ)**

MONTHLY PUBLISH JOURNAL

VOL-II

ISSUE-I

JAN.

2015

Address

- Vikram Nagar, Boudhi Chouk, Latur.
- Tq. Latur, Dis. Latur 413512
- (+91) 9922455749, (+91) 9158387437

Email

- editor@aiirjournal.com
- aiirjpramod@gmail.com

Website

- www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

स्त्रोतपूर्ण अध्यापन : अध्ययन - अध्यापनासाठी एक नवीन प्रवाह

प्रा. प्रदिप बळवंत पाटील

सहाय्यक प्राध्यापक,
कर्मवीर हिरे महाविद्यालय, गारगोटी.

प्रस्तावना :

औपचारिक शिक्षणप्रणालीमध्ये अध्ययन व अध्यापन हे दोन घटक अत्यंत महत्वाचे आहेत. या दोन कृतीसाठीच शिक्षणक्षेत्राचा डोलारा उभा आहे. शिक्षक वर्गात शिकवितो म्हणजेच तो वर्गात विद्यार्थ्यांनी शिकावे यासाठी पोषक वातावरणाची निर्मिती करतो.

शिक्षणात उपयोगी स्त्रोत :

१. छापील साहित्यावर आधारित स्त्रोत :

संदर्भ पुस्तके व मॅनुअल्स, पाठ्यपुस्तके, नियतकालिके, व मासिके इ.

२. दृक्श्राव्य साधने स्त्रोत :

ऑडिओ कॅसेट्स, हेडफोन, टेपरेकॉर्डर, रेडिओ, कॅमेरा प्रोजेक्टर्स इ.

३. सामाजिक स्त्रोत :

विद्यार्थी ज्या ठिकाणी राहतो, शिक्षण घेतो तो परिसर म्हणजे समाज होय. समाजातील विविध सामाजिक केंद्रांचा अध्ययन अध्यापनात प्रभावी वापर करता येतो या समाजकेंद्रांची विभागणी पुढील चार गटात करता येईल.

अ. समाजातील व्यक्ती :

समाजसेवक, इंजिनिअर, डॉक्टर, वकील, लेखक, संशोधक, शिक्षक, कवी, कलाकार इ.

ब. समाजातील स्थळे :

ऐतिहासिक स्थळे, बगीचे, वस्तुसंग्रहालय, प्राणीसंग्रहालय बँका, विद्यापीठे, धरणे, जंगले.

क. समाजातील वस्तू :

पोशाख, यांत्रिक साधने, घरगुती वापराच्या वस्तू इ.

ड. समाजातील संस्कृती :

सण, चालीरिती, परंपरा इ.

➤ **स्रोतांचे व्यवस्थापन :**

शिक्षणक्षेत्रात उपलब्ध स्रोतांचे सुयोग्य व्यवस्थापन महत्वाचे आहे . मनुष्यबळ व स्रोत यांचे सुयोग्य व्यवस्थापन शिक्षण क्षेत्राचा विकास घडवून आणू शकते .

➤ **स्रोतांच्या व्यवस्थापनाची कार्ये :**

१.नियोजन २.संघटन ३.नियंत्रन ४.संचालन

➤ **स्रोतपूर्ण अध्यापनाचे वेळापत्रक :**

वेळ	स्थळ	कृती
९.०० ते १०.००	वर्गखोली	अध्ययन घटकांचे वाटप व काय कृती करावी याबाबत चर्चा करणे
१०.०० ते १०.१५	छोटी सुट्टी	
१०.१५ ते १२.००	स्रोत केंद्र, ग्रंथालय, प्रयोगशाळा	माहिती संकलित करणे व आवश्यक कृती करणे .
१२.०० ते १.००	मधली सुट्टी (जेवण)	
१.०० ते ४.००	स्रोत केंद्र	स्रोतांच्या मदतीने अध्ययन करणे, गरज पडल्यास शिक्षकांची मदत घेणे .
४.०० ते ४.३०	वर्गखोली	अध्ययन केलेल्या घटकावर चर्चा व केलेले कार्य शिक्षकांकडे तपासण्यासाठी देणे .

समारोप :

अध्यापन हे नाविण्यपूर्ण व स्रोतपूर्ण असेल तर अध्यापन परिणामकारक होईल . अशा अध्यापनाचा उपयोग शिक्षणाच्या विविध स्तरावर केला जावा . अशा अध्यापनामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये इष्ट मूल्ये, योग्य दृष्टीकोन, निर्मितीक्षमता, उपयोजन क्षमता, स्वयंअध्ययन करण्याची क्षमता विकसित होते, म्हणून या स्रोतपूर्ण अध्यापनाचा शिक्षकांनी सतत वापर करावा .

संदर्भ सूची :

1. Wilson, Bob (1987). Methods of training resource based and open learning study skills, USA: Pathenon publication
2. जगताप ह.ना. (२००५). प्रगत शैक्षणिक आणि माहिती तंत्रविज्ञान, पुणे : नित्यनूतन प्रकाशन
3. डॉ.येवले . (२००५). शैक्षणिक तंत्रविज्ञान आणि माहिती तंत्रविज्ञान, पुणे : नित्यनूतन प्रकाशन